

ATATÜRK'ÜN YÜKSEK KUMANDANLIK KUDRETİ VE MEZİYETLERİ*

Ali Fuat Cebesoy

Atatürk'ün; tarihinin ender olarak tanıdığı ünlü kumandanlar derecesinde bir kumandan olduğundan, bütün vatandaşlarımın benimle hem fikir olduğunda şüphe yoktur. Askerî okullarından itibaren, onun pek yakın bir arkadaşı olmak sıfatıyla ben Atatürk'ün gençliğinden bu güne, bu ünü nasıl kazandığını burada anlatmağa çalışacağım.

Ben 1898 Haziran'ında Moda'daki Sen Jozef Fransız Lisesini bitirdikten sonra, imtihanla Harbiyeye girmiştım. Kaydımın yapıldığı gün Perşembe idi. Ertesi Cuma günü o zamanın tatil günü olduğundan, izinli çıkacaktım.

Perşembe günü akşam yoklamasında, dahiliye zabiti beni aldı mektebin birinci sınıf, birinci bölük, birinci takımı, birinci mangasına kayd ile götürdü bir çavuşa teslim etti. Bu çavuş Mustafa Kemal'di. İşte O'nunla ilk karşılaşım tanışışımız böyle oldu. O anda onda gözüme çarpan hususiyet üniformasının temizliği, itinalı giyinişi, hâl ve tavrında sezilen karşısındakine saygı telkin etmek isteyen, askerlere mahsus o tarif edilemez hakim duruşu... her halde o çavuşluk hüviyetini doldurmak isteyen müstesna bir hâl ve tavır...

O esnada, sol kolunda çavuşluk işaretinin üstündeki bir sarı kurdelenin, neye delâlet ettiğini anlayamadığımdan, ilk sualım: "Affedersiniz, bu işaret nedir?" demek oldu. Bana kısaca, şu cevabı verdi:

"Sınıfımın en iyi Fransızca bileni benmişim. İmtihan ederek, bu işareti koymamı emrettiler."

Bu sefer O da bana sordu: "Siz hangi idadiden geldiniz?"

"Ben idadiden gelmedim, Moda'daki Fransız lisesinden mezunum. Oradan geldim" dedim. O da; "- O halde dedi Fransızca'yı mükemmel konuşacaksınız ve mükemmel yazacaksınız. Burada, böyle sizin gibi bir arkadaşına çok ihtiyacımız var."

Sınıfımızın başçavuşu İspartalı Faik Efendi isminde birisi.. Beni mangamda yanıma tesadüf eden arkadaşlarımdan hatırımda kalan Yanya'lı *-sonraları Harb-i Umumîde Talât Paşa'nın yaveri olan-* Ömer Abdülkadir diğeri de Aziziye karakolu kumandanı bir paşanın oğlu Gedik-paşalı Tefvik Efendi.. Fakat bunlardan Ömer Abdülkadir bende iyi bir tesir bırakmıştır. O ilk akşamki yoklamaya gelelim. Biz yeni tanıştığımıza çavuşumuz, hafif sarı bıyıklı Mustafa Kemal Efendi ile ayakta konuşurken, yoklamanın, "hazır ol" kumandasını işitemeyecek kadar, dalmışız. Tabi o dikkat ediyor. Ama benim ilk yoklamada bulunuşum, acemiyim. Ne yapılması gerektiğini bilmiyorum. İşte o esnada dâhiliye zabitemiz (ayı) lâkabıyla anılan kolağası Mustafa, arkamdan gelmiş enseme, hakikaten kıyasıya ayıca bir yumruk indirdi. Şaşırdım. Baka kaldım. Mustafa Kemal, "susalım" diye bana da hazır ol vaziyeti aldırıldı ve üç defa usulen "Padişahım çok yaşa!" diye bağırıldı.

Ondan sonra, üç sene Harbiye sınıflarında hep yan yana kaldık. İlk yapılan teşkilât gereğince Mustafa Kemal takım çavuşu olarak kaldı. Ömer Efendi de manga onbaşı kaldı.

Ben Harbiyeye her ne kadar er olarak girdimse de, bir müddet sonra sınıfları geçerken kazandığım numaralara göre manga onbaşı nihayet çavuş oldum ve Harp Akademisine Mustafa Kemal ile beraber girdik, o zamanlarda, onun manga ve takım kumandanlıkları ödevini yaparken arkadaşları üzerinde bir üstünlüğü görülüyordu. Bu üstünlüğü davranışlarında, askerî bilgiye ve kumandaya olan istidadında, samimiyetle karışık ciddiyetindeydi. Bu vasıflarını çok güzel birleştirerek daha üstün bir kişilik yaratmağa çalışırdı. O tarihlerde ona meftun olan arkadaşlarından bazıları ona özenirlerdi. Akademide; askerî dersleri ve bilhassa askerî tarihi, yani ünlü kumandanların hareketlerini, derin olarak incelemeyen hiçbir sonucu kabul etmez ve bazen arkadaşlarıyla bu hususta en ciddî tartışmaları yapardı.

Akademiden çıktığımız sene, Sultan Hamit devrinin hafiyeleri tarafından jurnal edildik. Sınıfımızın güya Sultan Hamit'in Ramazan'da Hırka-İ Şerif ziyaretine giderken, köprü üzerinden

* Ali Fuat Cebesoy tarafından 1963 tarihinde Atatürk hakkında yapılan konuşma.

Osman Selim Kocahanoğlu, Ali Fuat Cebesoy'un Arşivinden Askerî ve Siyasi Belgeleri, Temel Yay., İstanbul, 2005.

geçtiği sıra bomba patlatılacağı iddia ediliyordu. Hâlbuki bunun aslı esası yoktu. Yalnız ben de dahil olduğum halde sınıf arkadaşlarımdan bir çokları, aralarında esasen bizden evvelki harbiyelilerin de bulunduğu Paris ve İstanbul'daki Jön-Türkler'in neşriyatını daima takip ediyorduk.

Verilen jurnal neticesinde, diğer arkadaşlarla beraber, her ikimiz de hapsedildik ve iddiayı tevsik edecek bir delil ve emare elde edilmediği halde, Akademiden o yıl çıkan onüç kurmay subayının tardına kadar gidildi. Fakat Serasker Rıza Paşa'nın müdahalesiyle tard cezasından kurtulduk ve altımız Şam'a, diğerleri de Erzincan'a tayin olundular. İşte bu suretle o da Akademiden 1905'de Kurmay Yüzbaşı olarak çıktığı zaman Şam'a gitmişti. O devirde Osmanlı Ordusunun Makedonya'daki birlikleri askerî ödevleri ile meşgul bulunuyordu. Diğerleri idari ve jandarma işlerinde kullanılıyordu. Bunlarla beraber Mustafa Kemal, rütbesinin küçüklüğüne bakmayıp ne yapıp edip bulunduğu birliklerde talim ve manevra yaptırmağa çalışmıştı.

Meşrutiyet'ten sonra, Selanik'teki kolorduda kurmay subay olarak bulunmak sıfatıyla kumandanını ikna ederek, bütün kolordunun yüksek rütbeli subaylarını Selanik'te toplattırılmış ve onlara harp oyunları yaptırmak suretiyle, kumandanlık ödevlerine alışmalarına yardım etmişti. Burada, Atatürk'ün bir özelliğini belirtmek isterim. O tarihlerde Osmanlı İmparatorluğu pek çok siyasi hareketlere ve ihtilâllere sahne olmuştu. Subayların bunlara karışmamasına imkân yoktu.

Bilhassa Rumeli'deki Bulgar, Sırp ve Yunan çeteleri eşkiya değillerdi, millî istiklâl ve hürriyetleri için mücadele ediyorlardı. Bunları tenkil ile vazifeli olan subaylarımız, bu vazifelerini yaparlarken meselâ yakalayıp getirdikleri bu çetelerin, "-yahu biz hürriyet ve istiklâl için çalışıyoruz" gibi sözleri karşısında, gayri ihtiyarî kendilerinin de bir "hürriyet" davası olduğunu ve bu davayı gizlice yürüten bir "İttihat ve Terakki Cemiyeti mevcut bulunduğunu düşünerek, politikaya girmekten nefislerini men edemiyorlardı. Rumeli'de askerî politikaya karışması daha ziyade işte böyle olmuştur ve vaziyette muhtelif hareketler görülmüştür.

Bu hareketlerin bir çoğu memleketin menfaatine yarayan hareketlerdi. Bunlar sona erer ermez, hemen siyasetle ilgisini kesin olarak kesen Atatürk, arkadaşlarının bir çoğunu ordudaki birliklerine sürükler ve orada acı acı dertlerini döker ve derdi ki: "Bir subay hatta memleketini kurtaran veya Meşrutiyet'i kuran bir ihtilâlden sonra bunlarla ilgisini kesin olarak kesmiş olsa dahi gene askerî evsafından bir çok şeyler kaybeder. Bir çok defalar, bir çok subayın siyasetle münasebetlerini tamamiyle kesemediklerinden orduda karışıklık yarattıkları ve kaybedilen disiplinin uzun zaman düzelemediği ve ancak vatan tehlikeye düştüğü vakit cevherini kaybetmemiş ordunun güçlükle disiplinini yeniden kazandığı görülmüştür." der ve örnek olarak 1908'den 1914 yılına kadar süren 6 yıllık ihtilâl, Trablusgarp ve Balkan Savaşları devrini gösterirdi. Trablusgarp Savaşı Osmanlı İmparatorluğu'nun uzak bir köşesinde olduğu için ordunun disiplinini düzelmesini sağlayamamıştı. Balkan Savaşı, İmparatorluk için çok tehlikeli olduğu halde teessüfle denilebilir ki ordunun disiplinini düzeltmeye bilâkis bozmuştu. Sonunda imparatorluğun yıkılmasını hedef tutan Birinci Dünya Savaşı'na girmeden önce orduda yapılan çok esaslı teşkilât sayesinde ve savaşın gösterdiği büyük tehlike karşısında ordu, tarihinde en çok disiplinli olduğu günlerini tamamiyle idrak etmiş ve artık siyasete karışmamıştı. Millî Mücadele'ye bu ruhla başlanmış ve bu ruhla bitirilmişti.

Atatürk, "Bir ordunun cevheri ne olursa olsun, siyasete karışırca birlikte hareket ve savaşma kabiliyetini kaybeder. Ve vatanın müdafaa gücünü hiçe indirir. Siyasete karışmış bir ordunun, karışmadan önceki disiplini ve savaşma kabiliyetini yeniden kazanabilmesi için çok zaman ister." demişti. Bu sözlerine delil olarak Balkan Savaşı'nı (1912-1913) örnek getirerek disiplinini kaybetmiş orduya düşmanların hiç biri bu zamanı kazandırmayacağını ısrarla söylemişti.

Meşrutiyet devrinde bir yüzbaşı Niyazi veya Enver ve hepsi genç kurmaylar, İttihat ve Terakki Cemiyeti mensubu olarak siyasete girmişlerdi ve kumandanları siyasete girmedikleri için hapsetmişlerdi. Bir ordu bu şekilde herhangi bir siyasi partinin âleti hâline gelince, onun yeniden disiplinini iade etmek çok inkılâplara lüzum gösterir, çetin ve uzun bir iştir.

Hâlbuki tek mil kumandanları ve kadrolarıyla her hangi bir siyasetin âleti olan ordunun, disiplini bir an için bozulsa bile, bunun iadesi kolay olur. İşte Atatürk daha Meşrutiyet devrinde böyle düşünüyordu ve bu düşüncesinin isabeti de Millî Mücadele'de görülmüştü.

Atatürk'ün düşman karşısında kumandanlığı, bilfiil, Trablusgarp Savaşı ile başlar ve Millî

Mücadele'nin zaferiyle en yüksek mertebesini bulur (1911-1923). Atatürk, bütün savaşlarında ya tecavüze uğrayan bir vatan parçasını veyahut bütününü müdafa etmek ve sonunda bütün vatani üstün düşman istilâsından kurtarmak için onu zayıf tarafından yakalayarak kahir bir darbe ile imha etmek gibi durumlarla karşı karşıya kalmıştı. Bu çok güç şartlar altında Atatürk ya düşman taarruzlarını durdurmuş veyahut büsbütün imha etmişti.

Müdafa savaşlarında, başarıyı sağlayan hedefleri iyice seçebilmek kudreti, taarruz savaşlarından daha güç olduğu askerî uzmanların malûmudur. Çünkü müdafaada inisiyatif taarruzu yapanın elindedir. Bunu onun elinden almadan müdafaada başarıyı temin etmem mümkün değildir. Taarruzda ise elde olan inisiyatifi karşıya kaptırmamak hünerdir. Bu kumandanlık kabiliyetini bilhassa Çanakkale müdafaasında göstermiştir.

Atatürk, Balkan ve Birinci Dünya Savaşları'nın hazırlanmasında, bilfiil başkumandan olmadığı için, başarıyı sağlayan hedeflerinin hangileri olduğunu selahiyetlilere isabetli bir surette göstermeğe ve teklif etmeğe muvaffak olmuştu fakat dinletememişti.

Balkan Savaşı'nın hazırlanmasında, Ege Denizi'ne hâkim olamayacağımızı anlayan Atatürk, Rumeli'nin ihtiyacı olan ikmal ve takviye işlerinin denizden yapılamayacağını kabul etmişti. Bu sebeple Rumeli'de bulunan kuvvetlerimizin yalnız başlarına dört yönden yürüyecek üstün düşman kuvvetleri karşısında ancak zaman kazandırıcı bazı hareketler yapabileceğini düşünmüş ve bunları da şöyle tasavvur etmişti: İşkodra'nın müdafaasını mahallî sebepler dolayısıyla mümkün görmüş, Manastır, Üsküp gibi şehirleri, ileri mevziler olarak tutulmasını ve Yanya'daki nizamiye tümeninin Manastır'a gelmesini ve Üsküp ve Manastır'daki kolorduların Selanik çevrelerinde toplanmasını ve Selanik'teki kolordunun Ergene nehri gerisine yani Doğu Trakya'ya doğru şimendiferle naklini uygun görmüştü. Tasavvur edilen bu hareketler vakit kazandırıcı ve oyalayıcı hareketler mahiyetinde olacaktı.

Doğu Trakya'dan Bulgaristan'a karşı Osmanlı ordularının toplanması geç kalacağından, Edirne kalesiyle Ergene nehri müdafa hattından bu toplanma için vakit kazanılmasını önemli buluyordu. Toplanma biter bitmez kuzeyden düşman ordularının yan ve gerilerine karşı şiddetli bir surette taarruza geçilerek, inisiyatifin Bulgarların elinden alınmasını tavsiye ediyordu. Yukarda hülâsa edebildiğim Atatürk'ün düşüncelerinden iki önemli mana çıkarmak mümkündür;

Biri, coğrafi ve askerî durumu Rumeli'de zayıf olan Osmanlı ordularını, her şeyden önce kuvvetlendirmek. Diğeri, Boğazlar ve İstanbul'a doğru yürüyecek olan Balkan müttefiklerinin en kuvvetlisi olan Bulgar ordularını diğerlerinden önce mağlûp etmeyi hareketin selâmeti bakımından uygun görmüştü. Hakikatte ise, geriden gelecek kuvvetlerimiz beklenmeden, mevcutlarda şuraya buraya dağıtılmış ve her yerde zayıf kalınmıştı. Bununla da yetinmeyerek hiç bir aklın kabul etmeyeceği surette her taraftan üstün düşman kuvvetlerine taarruz edilmiş ve savaşın ilk haftalarında, hem mühim zayiata uğramış ve hem de mağlûp olmuştuk. Rumeli'de İşkodra ve Yanya'dan başka elimizde bir vatan parçası kalmamış ve Doğu Trakya'da da mağlûp olarak Çatalca gerilerine kadar çekilmiştik.

Birinci Dünya Savaşı'nda, henüz en yüksek kumanda mevkilerine çıkmadan önce, Atatürk; içinde bulunduğu savaşlarda başarıyı sağlayacak, en iyi hedefleri bulan gene kendisi olmuştu.

Atatürk, Gelibolu yarımadasında 19. Tümen kumandanı bulunurken Anadolu sahiline geçmek emrini almıştı. Tam bu sıralarda düşman, yarımadanın birkaç yerine asker çıkarmağa başlamıştı. Başka sahillerimize de çıkarmak istemişti. Durum çok karışık ve her yönden doğru malûmat alınamıyordu. Hiçbir üst kumandanlıkta durumun içyüzünü anlayan bulunamamıştı. Fikirler birbirlerine zitti. İşte bu müşkül şartlar altında durumu Atatürk şöyle incelemiştir:

“Düşman donanmasının Boğaz'dan geçmesine mâni olan sahil bataryalarımız, denizden susturulamamıştı. Şimdi bunlar karadan zaptedilmek ve susturulmak isteniyordu. Binaenaleyh yarımadaya yapılmakta olan düşman çıkartmasının hedefleri Koca Çimen ve Alçı Tepe'ler olacaktır. Bunlar elde edilirse sahil bataryalarımız kolayca zaptedilir. Bu iki tepeden en tehlikelisi sahil bataryalarımıza yakın olan Koca Çimen'dir. Vakit kaybetmeden tekmil tümenimle oraya gitmeliyim” demiş ve kararını vermişti. Ve hemen fırkasını da o istikamete yürütmüştü. Düşmanın Arıburnu çıkartmasının hedefe ulaşmamasına en çok tesir eden Atatürk'ün bu kararı olmuştur. Düşman

kuvvetleri bu dar sahada kanlı çatışmalardan sonra tamamiyle durdurulmuş ve ilerlemesine mâni olunmuştur. Sonunda Atatürk, Arıburnu cephesinin sağ kanadında tümeniyle mevziye girmişti. Bir süre sonra her vakit müteyakkız bulunan Atatürk, düşmanın bu durumda atıl kalmayıp daha kuzeyden Koca Çimen'e karşı bir çıkarma hareketi yapacağını sezmişti. Hâlbuki üst kumandanlık bu çıkarmayı Bolayır sahillerinde beklediği için iki tümenini ihtiyat olarak Bolayır çevrelerinde alıkoymuştu. Atatürk ise bu ihtiyat kuvvetlerinin zamanında Koca Çimen'e yetişemeyeceğini ve bunun daha çok güneye getirilmesini ısrarla teklif etmişse de kabul ettirememişti. Düşündükleri sonradan hakikat olmuştu. Ancak düşmanın çok ağır hareket ve kendisinin bu cephe kumandanlığını alarak süratle hareket ve duruma müdahale etmesi üzerine tehlike atlatılmış ve düşman da bu defa da muvaffak olamamıştı. (Anafartalar Savaşı)

Halep'te 7. Ordu Kumandanlığında iken Yıldırım Ordularının dağınık bir durumdan daha toplu bir duruma geçmek suretiyle, üstün düşmana taarruzdan vazgeçilerek gerilerde daha toplu müdafaa mevzilerine çekilmeyi teklif etmişse de kabul ettirememişti. Pek az zaman sonra Yıldırım Orduları düşmanın üstün taarruzlarına maruz kalmış ve kısmen mağlûp olarak gerilere çekilmeğe mecbur olmuşlardı. Birinci Dünya Savaşı'nın sevk ve idaresi hakkındaki fikirleri şöyle hülâsa edilebilir:

Savaşa hangi taraf sebebiyet verirse versin (Geniş kara ve denizlere hâkim olan devletler) Avrupa'da kapalı kalmış müttefik devletlere her yönden hâkim ve harbi kazanmaları mukadder olacaktır. Hâkim devletlerin hedefleri, müttefiklerin en kuvvetlisi olan Almanya'nın askerî kuvvet ve kudretini mahvetmek ve ondan sonra, Avusturya ve Macaristan'ı dağıtmak, küçük bir Bulgaristan bırakmak ve (Osmanlı İmparatorluğu'nu ortadan kaldırarak) aralarında paylaşmak olacaktı. Binaenaleyh savaş uzun sürecek ve buna göre bir strateji kabul etmek yani çabuk ve fazla yıpranmamaya ve mukavemeti uzun bir süre devam ettirmeğe gayret etmek lâzım gelecekti. Hâkim tarafın savaş hedefleri bu suretle malum olunca, buna karşı alınacak tedbirler kendiliğinden ortaya çıkmış bulunacaktı. Yani Avrupa'daki müttefikler, savaşın yıllarca süreceğini kabul edecek ve mümkün olduğu kadar yıpranmamaya çalışacak, mukavemetlerini uzatacaklardı. Bunun için Avrupa'nın doğusunda kendilerine hayatî bir saha temin ederek dayanışlarını arttıracaklardı. Bu esnada, Rus ordularını yakalayıp mağlûp edebilmeleri, dayanışlarını bir kat daha arttıracaklardı. Almanlar batıda, Fransızlara taarruz edecekleri yerde, müdafaada kalmış olsalardı, şüphesiz doğudaki hareketlerini daha esaslı bir surette başaracaklar ve Macaristan ordularının, Ruslar tarafından mağlûbiyetine sebebiyet vermemiş olacaklardı.

Osmanlı İmparatorluğu'ndaki duruma gelince: Mademki bunu parçalamaya karar vermişlerdi, aralarında doğacak rekabet yüzünden ve buradan daha büyük bir parça elde edebilmek için İngilizler ve Ruslar tabiatıyla doğuya pek çok kuvvet gönderecekler ve bu hususta adeta yarışa çıkacaklardı. Fırsat bulursa, Fransızlar da aynı şeyi yapacaktı. Bu durum karşısında Osmanlı müsellah kuvvetlerinin en büyük ödevi, (Türk çoğunluğunun bulunduğu büyük parçayı savaş sonuna kadar düşmana kaptırmamak) ve müdafaa sahası çok geniş olduğundan hiç bir kuvvetini dışarıya göndermeyip, müdafaa hatlarını kuvvetlice tutarak, üstün düşman kuvvetlerini üstüne çekmekten ibaret olacak ve bu hareketi ile müttefiklerinin yükünü daha iyi azaltmış olacaktı.

Bu önemli ödev, hülyalara kapılarak Süveyş Kanalı'nı, Yemen ve Arabistan çöllerini beyhude kan dökerek müdafaa etmek ve İran'a girmek ve kışın en soğuk günlerinde 10.000'lerce şehit vererek Sarıkamış taarruzlarını yapmakla yerine getirilemezdi. Güneyde Halep ve Musul vilâyetleri de (çoğunluğu Türk'tür) anavatan içersinde kabul edilip, buralarını en iyi bir surette müdafaa edecek mıntıkalara ileriden oyalayıcı savaşlarla çekilmek ve buralarını sonuna kadar müdafaa etmekle, ödev daha iyi yapılacaktı.

Kuzeyde ise, hudutlarımızda ve gerisinde kurulacak kuvvetli müdafaa sahasında dayanarak, vakit kazanmağa çalışılacaktı. Çünkü Rus ordularının çoğunluğu Avrupa'da dayanamayarak mağlûp olacağından, Kuzey hudutlarımızda önemli başarılar elde edemeyecekti. Batıda ise Boğazların denizden ve karadan müdafaası çok önemlidir. Müttefikimiz Bulgaristan dayandıkça ve Yunanistan tarafsız kaldıkça Edime ve Meriç nehrinin müdafaası önem peydah etmezdi. Rusya, savaş devam ettikçe zayıflayacaktı. Denizden de önemli bir çıkartma yapacak vasıtası yoktu. Karadeniz hâkimiyetini de temin edememişti. Binaenaleyh Boğazlar en çok Ege Denizi'nden tehdit edilecekti. Şu halde Çanakkale Boğazı karadan ve denizden çok kuvvetli tutulup, buradan hiçbir

deniz kuvvetinin Marmara'ya girememesini temin etmek lâzımdı.

Buraya kadar Atatürk'ün kendisini nasıl Başkumandanlığa hazırladığını anlatmağa çalıştım. Bundan sonra Millî Mücadelede bilfiil nasıl Başkumandanlık yaptığını anlatacağım.

Millî Mücadele'nin başlangıcı çok karışık durumlara sahne olmuştu. Bu esnada çok dirayet ve kiyaset gösterdi. Acele etmedi ve harekete geçmedi. Ordularını iyi hazırlamaya başladı. Zamanla anlamıştı ki, millî siyasetimizi bilfiil parçalamak isteyen, Anadolu'da yerleşmiş olan Yunan Ordularındır. Bunları mağlûp ve imha etmedikçe, millî siyasetimizin batıya kabul ettirilmesinin imkânı olmayacaktı. Eğer bu düşman mağlûp edilemezse, Batı Devletleri bizim istediğimiz şartlarla sulh müzakerelerine yanaşmayacaklardı. Şu halde ne yapıp edip bu düşman ordusunu yalnız mağlûp değil, imha etmek lâzımdı. İşte Atatürk bu önemli davamızı bu çerçeveye içersine aldıktan sonra, bütün bilgisini toplayarak düşmanını nasıl imha edebileceğini düşündü ve bunu, kurmayı ve yakın kumandanları ile beraber hazırladıktan sonra, onlara tamamiyle mal etti. Bu suretle bütün millet ordunun arkasındaydı. Taarruz hareketine kendisinden üstün olan düşmanı ayrı ayrı mevzilerinde, ansızın yakalamakta başladı. Bundan sonra hakiki bir imha meydan muharebesini, ordularının başında, onları adım adım takip ederek yaptırttı ve muvaffak oldu. Bu suretle eşsiz bir Başkumandan olduğunu da bütün dünyaya ispat etti. Atatürk'ün Başkumandan olarak bazı önemli hususiyetleri vardı: Tarihte ün kazanmış bazı kumandanlar gibi, harekâtında ne maceraperest, ne de şahsî şöret yapmak için riske giren kumandanlardan değildi. O en çok milletin başarı kazanmasıyla iftihar ederdi. Kumandanların bazen kritik zamanlarda riski de göze almaları gerekir. O bu gibi hallerde millet namına, onun vekillerinin de bu riske katılmalarını temin ederdi. Büyük Taarruz başlamadan evvel, Başkumandan Atatürk ve Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reisi Fevzi Paşa'nın da huzurlarıyla Vekiller Heyeti Hüseyin Rauf Bey'in riyasetinde içtima etmişti. Evvelâ Fevzi Paşa sonra Atatürk yapılacak taarruzun icraat ve takibi hakkında mufassal izahat vermişler ve müzakereler neticesinde Vekiller Heyetinden: "Başkumandanın yapacağı taarruz hareketinin evâkibine tamamiyle iştirak ederiz" kararını almışlardı. Atatürk'ün en önemli hususiyetlerinden biri de kendisiyle canla ve başla çalışacak bir kumandanlar heyeti yaratmak olmuştur. Bunun örnekleri pek çoktur. Ben size burada bana gönderdiği iki mektubu örnek göstereceğim:

İstanbul, 29.1.1918

Kardeşim:

Sina cephesinde başlayan Filistin harekât-ı askeriyesinin kan ve heyecanla malî safahatında hasbel kader ref ve def edilemiyen felâketli günlerin tevalisinde ibraz buyurduğunuz cesaret ve kudreti askeriye resmî ve muhtelif menabiin raporlarına istinaden harekâtı takibim sırasında vâkif olmuştum. Bilâhare gelen zabıtanın dahi şifâhen malûmat almıştım. En nihayet hidamatı âliyenizin Mirivalığa terfinizle resmen teyid ve ilân edildiğini işitmekle mübahi oldum. Sureti mahsusada tebrik ve bu rütbede dahi vatanımızı istihlâs uğrunda parlak muvaffakiyetlere mazhariyetimizi temenni ederim. Falkenhayn Paşa ile Sina harekâtına dair ilk karar ve tedabirde ve şevki idare noktasında bugün vaki o gün için bir tasavvurdan ibaret olan hakayiki fecaiyi ricâli devletimize de kabul ettirmek ve ona göre şevki tedabîre muvaffak olmak mümkün olamaması yüzünden 7. Orduyu ve ondan sonra da verilen ikinci orduyu kabul etmeyip İstanbul'a gelmiş olduğum mesmu'û âlileri olmuştur. Burada pek aksi olarak rahatsızlıktan baş alamıyorum. Veliâht hazretleriyle Almanya seyahatine yataktan kalkıp gittim. Yirmi gün seyahat esnasında bir şey yok. Tam avdette trende yeniden hastalandım. Bir aydır gene yataktayım. Birinci ve Beşinci ordulardan Liman Paşa'nın idaresinde bir grup teşkili takarrür etti. Bana Beşinci veya Esat Paşa ile becayış suretiyle Birinci Ordu Kumandanlıklarından birini teklif ettiler. Ben Beşinci orduyu tercih ve kabul ettim. Fakat icraat tehhür etti. Bu mektubumu eski arkadaşım ordunuz Sıhhiye Reisi Hüseyin Bey'in hareketinden bilistifade yazabiliyorum. Gözlerinizden öper, yeni ve inşallah bundan sonra da İngilizlerin ricatlarını müntiç muvaffakiyetlerinizi işitmekle mesut olurum kardeşim.

Karargah-t Umumiyyeye memur

Ordu Kumandanı

Mustafa Kemal

Sivas Millî Kongresinin kararlarını İstanbul Hükümeti'ne ve işgal kuvvetlerine kabul ettirmek

maksadıyla yapılan ve Birinci Eskişehir Hareketi namını alan Millî Hareketin başarıyla sonuca ermesi üzerine Kongre, Temsil Heyeti Reisi Mustafa Kemal Paşa ile arkadaşlarının imzasını taşıyan tebrik telgrafını aynen aşağıya alıyorum:

Garbi Anadolu Umum Kuva-yı Millîye Kumandanı

Ali Fuat Paşa Hazretlerine

Milletin amali meşruasını istihsal maksadıyla, bu mücadeleyi azimde vahdet ve mevcudiyetinizi cihana izhar ve isbat hususunda masruf olan mesai ve himmeti vatanperverâneleri ve deruhde buyurulan vazife-i mukaddeseyi en müşkül anlarda menafi-i millet ve memlekete muvafık bir surette icra zımında ibraz buyrulan diyaret ve kıyaset-i devletleri heyet-i temsilemizce sezavar-ı tebcil ve şükran görüldüğünü arz ile ibraz-ı minnettarî eyleriz.

Sivas Kongresi Heyet-i Temsiliyesi Reisi

Mustafa Kemal

(Heyet-i Temsiliye azalarının imzaları)

Atatürk'ün kumandanlık vasıf ve meziyetleri hakkında yazılacak daha çok şey varsa da yerimizin yetersizliği sebebiyle bu kadarla iktifa ediyorum. Diğer bir vesileden istifade ederek bu yazılarıma ilerde devam etmek isterim. Rahmetlinin manevi huzurunda eğilirim. Nur içinde yatsın.